

НАЗВИ РОСЛИН У ГОВІРЦІ С. ТЕРЕШКИ КРАСИЛІВСЬКОГО РАЙОНУ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

С. С. Марчук

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Ботанічна лексика посідає одне з важливих місць у лексичній структурі українських діалектів. Виявлення її складу, семантики та географії, засобів та способів номінації, мотивації, функціональної диференціації та генези було предметом різнопланових досліджень Й. О. Дзензелівського, Я. В. Закревської, Г. О. Козачук, Ф. Й. Бабія, П. Ю. Гриценка, М. В. Никончука, І. В. Сабадоша, Ю. А. Карпенка, О. А. Малахівської, М. В. Поїстогової, А. О. Скорофатової та ін. Ботанічна лексика подільських говірок не стала предметом мовознавчих студій, тому фіксація, систематизація, вичерпна й усебічна характеристика назв рослин у говірці с. Терешки Краси́лівського р-ну Хмельницької обл. є важливою і становить новизну й актуальність нашої розвідки.

До складу цієї тематичної групи лексики на позначення рослин входять найменування дерев і кущів, квітів, грибів, водоростей, ягід та плодів, а також назви трав'янистих, лікарських і сільськогосподарських рослин. Увесь досліджуваний лексичний матеріал об'єднано в лексико-семантичні групи за гіперо-гіпонімічними відношеннями компонентів, наявністю зон семантичного синкретизму, словотвірних зв'язків, які детерміновані спільністю елементів реалемного плану (особливостей зовнішньої будови рослини).

Для найменування лікарських рослин у говірці с. Терешки Краси́лівського р-ну Хмельницької обл. характерні загальнонаціональні риси, а також регіональні лексичні, граматичні та фонетичні особливості.

Лексичні особливості виявляються в назвах рослин та їх частин, які не є характерними для літературної мови: *со/лонешник* 'соняшник (*Helianthus L.*)'; *рум/йанок* 'ромашка лікарська (*Matricaria recutita*, або *Matricaria chamomilla*)'; *ло/мака* 'пагін дерева'; *баб/ка* 'подорожник (*Plantago (Plantaginaceae)*'; *кура/ча сл'іно/та* 'багаторічна трав'яниста рослина (*Primula veris L.*; *Primula officinalis Hill.*)'.

Граматична специфіка номінацій лікарських рослин говірки села Терешки Краси́лівського району Хмельницької області виявляється в переважанні іменників у формі однини: *трох/лисник* бобівник (*Menyanthes trifoliata L.*), *ки/з'іл* кизил (*Cornusmas L.*), *го/вес* овес (*Avena*).

Фонетичні особливості досліджуваного матеріалу такі:

а) відсутнє подовження: *та/тарс'ке з'іл'а* татарське зілля (*Asogus calamus*);

б) наявність приставного [г]: *го/л'ій* олія, *го/рати* орати, *го/вес* овес (*Avena*), *гой/рок* огірок (*Cucumis sativus*) ;

в) твердий [р]: *бо/рак* буряк (*Beta*);

г) приставний [в]: *вог/раб* ограб (*Beta*), *ву/жина* ожина (*Eubatus*);

Структура досліджуваних назв лікарських рослин говірки села Терешки Краси́лівського району Хмельницької області неоднорідна: однослівні номінації становлять 84% (*бо/рак* буряк (*Beta*)), словосполучення – 16(*го/л'ій* татарське зілля (*Asogus calamus*)).

У межах найменувань лікарських рослин виявлено синонімічні відношення (*ло/маки/гил'аки* 'пагін дерева', *бу/зенка //буз* 'бузок', *ба/дил'а //лу/дис'а* 'стебла картоплі'); багатозначність слів (*баб/ка* 'лікарська рослина'; 'приладдя для клепаання

коси'; 'страва, приготовлена з кислого молока в печі'; /*сосонка* 'лікарська рослина'; 'молода сосна'; /*коси* 'нитки, які видніються з верхівки качана'; 'волосся').

Отже, досліджувана тематична група назв становить складну цілість. Її ядро становлять загальноновживані лексеми, відомі в літературній мові, а також в інших говірках української мови. Вивчення найменувань рослин в інших подільських говірках дасть змогу конкретизувати дані АУМ та виявити сучасні діалектотворчі процеси.

Список використаної літератури:

1. Абрамян Ю. В. Динаміка рослинницької лексики в східнословобожанських говірках / Ю. В. Абрамян // Волинь – Житомирщина : іст.-філол. зб. з регіон. проблем. – № 22 (II). – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – С. 6–16.
2. Бабій Ф. Й. Еволюція сільськогосподарської термінології в говірках горянського Полісся / Ф. Й. Бабій // Науково-технічний прогрес і мова. – Житомир, 1976. – С. 10–11.
2. Гриценко П. Ю. Моделювання системи діалектної лексики: Монографія / П. Ю. Гриценко. – К. : Наукова думка, 1984. – С. 73–78.
3. Дзєндзелівський Й. О. Сільськогосподарська лексика говорів Закарпаття (лексика, пов'язана з обробітком землі, вирощуванням сільськогосподарських культур та збором урожаю) / Й. О. Дзєндзелівський // *Studia Slavica Hungarica*. – 1964. – Т. X. – С. 33–97.
4. Козачук А. А. Сельскохозяйственная лексика говорів Волини : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. філол. наук : спец 10.661 – язики народів СРСР (український язык) / А. А. Козачук. – Киев, 1971. – 19 с.
5. Никончук М. В. Сільськогосподарська лексика Правобережного Полісся / М. В. Никончук. – К. : Наукова думка, 1985. – 312 с.
6. Сердега Р. Сільськогосподарська лексика в говірках Центральної Слобожанщини (Харківщини) : [монографія] / Руслан Сердега. – Х. : Монограф, 2012. – 218 с.
7. Скорофатова А. О. Ономазіологія та лінгвогеографія фітономенів в українських східнословобожанських говорах : монографія / А. О. Скорофатова. – Луганськ : Елтон-2, 2009. – 369 с.
8. Фещенко М. М. З легенд про назви рослин / М. М. Фещенко // Українська мова і література в школі. – 1973. – № 3. – С. 76–81.
9. Закревська Я. В. Шляхи дослідження народних назв рослин // Праці XII Республіканської діалектологічної наради. – К. : Наукова думка, 1971. – С. 318–325.

Науковий керівник: к. ф. н., доцент Т. В. Щербина

НЕОЗАПОЗИЧЕННЯ У СФЕРІ ПОПУЛЯРНОЇ МУЗИКИ

А. Р. Небога

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Сучасна українська пісня з кожним роком набуває все більшої популярності. Поряд із такими відомими гуртами як «Океан Ельзи», «ВВ», «Скрябін» розвиваються та завойовують своє місце на естраді й молоді колективи. Кожен з виконавців прагне завоювати широкий спектр слухачів, задля чого й збагачує своє пісенне полотно новими лексемами.

Музична термінологія належить до найбільш відкритих систем і перебуває у стані динамічного розвитку. Процес її удосконалення безпосередньо пов'язаний із розвитком музичної культури, тому кількісні та якісні зміни у межах української термінології є результатом взаємодії лінгвальних та екстралінгвальних факторів і закономірностей.

У розвитку української музичної термінології спостерігаємо давню традицію входження запозичень [1, с. 4]. У період останнього десятиліття спостерігаємо оновлення лексикону в професійній лексиці діячів музичної сфери. Заслуговують на